

Tévedések vígjátéka?

A Human Rights Watch legutóbbi országjelentése után az Amnesty International (AI) publikált egy, Magyarországgal is foglalkozó jelentést, melynek számos állítása tévedéseken alapul. Az AI által leírtakkal ellentétben ugyanis Magyarországon a hatalmi ágak egymástól elválasztva működnek, ezt a korábbi Alkotmányhoz hasonlóan az Alaptörvény deklarálja legmagasabb szinten. A sugalmazottakkal ellentétben a magyar választási rendszer 1990 óta vegyes rendszerként működik, tehát nem csak a listás eredményeket szükséges figyelembe venni akkor, amikor az országgyűlési mandátumarányokról beszélünk. A vonatkozó választási jogszabályokat, csakúgy, mint az Alaptörvényt, többhónapos vita után, nyilvános törvényalkotási eljárásban fogadták el. A hazai nemzetiségek hatékonyabb jogvédelmét éppen az új Alaptörvény biztosítja jóval magasabb szinten, mint a korábbi Alkotmány, hiszen az ilyen közösségekhez tartozók a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, illetve emberi méltóságuk megsértése miatt most már bírósághoz fordulhatnak, míg korábban ezt ilyen alapon nem tehették meg. A menekültügyi őrizet gyakorlatára vonatkozó állítások sem állják meg a helyüket, hiszen egyrészt a menekültek mindösszesen 10 százalékánál alkalmazták ezt a jogintézményt, másrészt a számukra is hatékony bírósági jogorvoslat áll rendelkezésre. Végül, de nem utolsósorban az is kiemелendő, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának tavalyi döntésével összhangban a jogalkotó módosított a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre vonatkozó szabályozáson és törvénybe iktatta az adott bírói döntést kötelezően, hivatalból felülvizsgáló kegyelmi eljárást.

- **Amnesty International: „A hatalmi ágak elválasztása Magyarországon a hatalmon lévő Fidesz áprilisi újraválasztásával továbbra is összemosódik”.¹**

Magyarországon a hatalmi ágak elválasztását 1990 óta az Alkotmány, illetve 2012 óta az Alaptörvény a lehető legmagasabb jogforrási szinten rögzíti. Ennek alapján Magyarország jogállam, az állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik, ahol a legfőbb népképviselői szerv az Országgyűlés. A Kormány a végrehajtó hatalom általános szerve és az Országgyűlésnek felelős. A klasszikus hatalommegosztási elveknek megfelelően emellett a bíróságok látnak el igazságszolgáltatási tevékenységet, a bírák az Alaptörvény szerint függetlenek. Senkinek a tevékenysége nem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására. A magyar közjogban 1222 óta létező ellenállási jogot áttemelve az Alaptörvény ezzel kapcsolatban azt is rögzíti, hogy az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és köteles fellépni.

- **AI: „Az áprilisi általános választásokon a kormányzó Fidesz a szavazatok 45 százalékát szerezte meg és biztosította a kétharmados parlamenti többséget”.**

A magyar választási rendszer 1990 vegyes választási rendszerként működik, kombinálva az arányos (listás) és többségi (egyéni képviselői) elemeket - tehát a rendszer sosem volt tisztán arányos. Mindez azon az elgondoláson alapul, hogy egy tisztán arányos választási rendszer sosem biztosítana stabil kormánytöbbséget, tehát folyamatosak lennének a kormányváltások. Az 1994-es választásokon például az MSZP a listás szavazatok 31%-ával a mandátumok több mint felét, az MSZP-SZDSZ összességében a listás szavazatok alig 50%-ával kétharmados többséget szerzett. A választási rendszer tehát nem az új választójogi törvényekkel vált „aránytalaná”, hanem 1990 óta mindig is az volt, az „egyéni ág” mindig torzította a listás arányokat. Az tény, hogy az új választási rendszerben az egyéni képviselői helyek aránya a korábbi 46%-ról 53%-ra növekedett.

Az Amnesty International jelentésében azt a téves látszatot kelti, hogy a kormánypártok országos listán elért 45%-os eredménye alapján tudtak kétharmados többséget szerezni az Országgyűlésben. A Fidesz-KDNP – idén január 8-án amúgy megszűnt – kétharmados parlamenti mandátumaránya a valóban kiemelkedő listás eredmény mellett az egyéni választókerületekben elért sikereknek köszönhető. A 106 egyéni választókerületből ugyanis 96-ot a Fidesz-KDNP jelöltjei nyertek meg a 2014-es országgyűlési választáson, mely a 37 listán megszerzett mandátummal együtt eredményezett kétharmados többséget az Országgyűlésben.

- **AI: „A választási törvények és az Alaptörvény is oly módon lettek megváltoztatva, hogy teljesen figyelmen kívül hagyták a nyilvános konzultáció és vita szükségességét”.**

Az Alaptörvény elfogadási eljárása nyilvános volt és több mint 8 hónapot ölelt fel. Az alkotmányelőkészítő-bizottság többhónapos tevékenysége is nyilvános volt, abba civil szervezetek bekapcsolódhattak, egyetemek, bíróságok, szakértő testületek javaslatokat tehetek. Az Országgyűlés több mint egy hónapon át kizárólag az Alaptörvényről szóló előterjesztést tárgyalta 2011 tavaszán, melyet nyilvános nemzeti konzultáció előzött meg. A választójogi törvényt egyhónapos előkészítés és vita után fogadta el az Országgyűlés 2011-ben (tehát 3 évvel a választások előtt), míg az eljárási törvényt összességében több mint 7 hónapig tárgyalták 2013-ban. A választójogi törvényről a Velencei Bizottság és az EBESZ közös jelentése 2012-ben kifejezetten kimondta, hogy az jó alapul fog szolgálni a tiszta és demokratikus választások lebonyolításához.

- **AI: „Diszkriminálják a romákat”.**

Összhangban a nemzetközi és európai normákkal, az Alaptörvény a korábbi alkotmányhoz hasonlóan kimondja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen, de azt is, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. Az Alaptörvény új, korábbiakban nem létezett passzusa arra jogosítja fel az etnikai, nemzeti közösséghez tartozó személyeket, hogy a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt bírósághoz fordulhatnak.

- **AI: „Gyakori a menedékkérők őrizetben tartása az ügyük kivizsgálásának idejéig (...) és ezeknek az őrizetben tartásoknak a bírói felülvizsgálata sem volt hatékony”**

Az elmúlt években valóban megnövekedett a menedékkérelmek száma a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal tájékoztatása szerint. Ugyanakkor a BÁH statisztikája alapján megállapítható, hogy elenyésző esetben alkalmaztak a kérelmezőkkel szemben menekültügyi őrizetet. 2014-ben a 42 777 kérelmezővel szemben mindössze 4829 esetben került sor menekültügyi őrizetbe vételre, ami alig több mint 10%. Fontos megjegyezni, hogy a menekültügyi őrizetre vonatkozó szabályozás szigorú és egyértelmű kritériumrendszert fogalmaz meg az EU-s irányelvek alapján kialakított magyar szabályozásban. Menekültügyi őrizetet a hatóságok nem alkalmazhatnak visszaélészerűen – már a Genfi Egyezmény alapján sem –, így a hatályos magyar jogszabályok alapján is kötelező jogorvoslati lehetőséget biztosítani a kérelmezőnek az őrizet elrendelésére vonatkozó döntéssel szemben.

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal menekültügyi statisztikája (2013-2014):

	2013	2014
Menedékjogi kérelmek száma	18 900	42 777
Legálisan érkezettek száma	310	856
Illegálisan érkezettek száma	18 590	41 921
Nemzetközi és egyéb védelemben részesítettek száma	360	503
Menekültügyi őrizet elrendelése	1762	4829

A magyar törvényi szabályozás – összhangban az irányelvekkel – tartalmaz felsorolást a menekültügyi őrizetbe vétel szabályaira, szintén ultima ratio szabályként állapítva meg e lehetőségét. A menekültügyi őrizet 72 óráig tarthat, amelyet a bíróság meghosszabbíthat hatvan nappal, majd szükség esetén további két alkalommal újabb hatvan nappal, azonban az őrizet nem haladhatja meg összességében a hat hónapot. Ugyan a menekültügyi őrizetbe vételről szóló határozattal szemben fellebbezni nem lehet, bírósági felülvizsgálat keretében minden esetben lehetősége van az őrizetbe vett személynek jogorvoslattal élni a döntés ellen. Ennek során pontosan meg van határozva, hogy mikor kell

haladéktalanul megszüntetni az őrizetet, továbbá a jogszabály tartalmaz számos eljárásjogi garanciát is (pl. ügygondnok kirendelése, személyes meghallgatás stb.). A hatályos szabályozás mellett az természetesen jogalkotói döntés kérdése, hogy a gyorsabb és hatékonyabb eljárások lefolytatása érdekében szükség van-e szigorításra, módosításra.

- **AI: „Az Emberi Jogok Európai Bírósága úgy döntött, hogy a feltételes szabadlábra helyezés lehetősége nélküli életfogytiglani börtönbüntetés – mely rendelet 2011-ben került be Magyarország Alaptörvényébe – embertelen és megalázó büntetésnek minősül”.**

A magyar jogrend 1999 óta tartalmazza – a jelenleg is hatályos – tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó szabályozást. Fontos megjegyezni, hogy az Alaptörvény is rendelkezik a jogintézményről amennyiben megállapítja, hogy „tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.” Tehát csak az előbb felsorolt bűnelkövetési módok esetében szabható ki ilyen szabadságvesztés, egyéb esetben nem.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága egy 2014 májusában, egyedi ügyben kelt ítéletében elmarasztalta Magyarországot a tényleges életfogytig tartó büntetés konkrét ügyben való alkalmazása miatt. Fontos leszögezni, hogy az EJEB ítélete – bár tartalmazott általános érvényű megállapításokat – nem kötelezte Magyarországot a szabályozás megváltoztatására. Az ítéletben megfogalmazott kritika lényege az volt, hogy bár a magyar szabályozás lehetőséget ad a kegyelem biztosítására azon elítéltek esetében is, akik tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltik, a kegyelmezési eljárás szabályai nincsenek megfelelően kifejtve a vonatkozó törvényekben.

A fentiek hatására a magyar jogalkotó 2014 novemberében módosította a büntetések végrehajtásáról szóló törvényt. A módosítás bevezette az ún. különleges kegyelmi eljárást, melynek lényege, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltő elítéltek esetében a büntetés végrehajtásának 40. évében hivatalból felül kell vizsgálni, hogy a szabadságvesztés büntetőpolitikai indokai fennállnak-e még. A vizsgálatot egy bírókból álló ún. Kegyelmi Bizottság folytatja le, amely az eset valamennyi körülményét érdemben megvizsgálva, szótöbbséggel hozza meg döntését. Az új eljárás bevezetése nem érintette a már korábban is létező, kérelemre induló kegyelmi eljárás jogintézményét, így azzal továbbra is bármely elítélt élhet.

¹ 2014/2015-ös jelentés: Az emberi jogok helyzete a világban. Amnesty International, 2015. február 25.
http://www.amnesty.hu/data/file/865-2015-02-24-ai_report-hun-screen.pdf?version=1415642342